

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КАРПУШИН СЕРГІЙ ЮРІЙОВИЧ

УДК 343.132

ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Удалова Лариса Давидівна,
Національна академія внутрішніх справ,
директор Інституту післядипломної освіти

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України
Капліна Оксана Володимирівна,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри кримінального процесу

кандидат юридичних наук
Цуцкірідзе Максим Сергійович,
Національна поліція України,
заступник начальника управління Головного слідчого управління

Захист відбудеться «16» червня 2016 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий «13» травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д. О. Савицький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективність досудового розслідування безпосередньо пов'язана з рівнем теоретичного осмислення сутності та значення слідчих (розшукових) дій, особливостей вирішуваних ними завдань збирання, перевірки, дослідження, оцінки і використання доказів з метою встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Потреба дослідження слідчих (розшукових) дій викликана зміною кримінального процесуального законодавства, появою нових видів кримінальних правопорушень, способів і засобів їх вчинення, використанням у процесі злочинної діяльності технічного оснащення високого рівня, покращенням психологічної підготовки злочинців та їх обізнаністю про прийоми і методи роботи органів досудового розслідування, у результаті чого зростає необхідність удосконалення кримінального провадження, зокрема, у частині проведення слідчих (розшукових) дій.

Дослідження цієї проблематики покликане забезпечити пізнання різноманітних аспектів інституту слідчих (розшукових) дій: кримінального процесуального, морально-етичного, психологічного, організаційно-тактичного, визначення напрямів їх розвитку та вдосконалення.

Особливого значення набуває розробка нових та вдосконалення існуючих кримінально-процесуальних, організаційно-тактичних заходів, психологічних прийомів, що застосовуються під час провадження слідчих (розшукових) дій, покликаних підвищити їх якість та ефективність.

Окрім того, актуальність теми дослідження обумовлена тим фактом, що однією з важливих умов інтеграції України до світової спільноти є приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів у галузі захисту прав і свобод людини та громадянина.

Аналіз суспільно-політичної ситуації, яка склалась сьогодні в Україні, вказує на те, що нині особливо гостро постає проблема надійного захисту державою особистих прав та свобод людини і громадянина.

Побудова правової держави передбачає наявність фундаментальної і стабільної системи законодавства, яка має сприяти забезпеченню захисту прав і законних інтересів особи поряд з вирішенням завдань, пов'язаних із боротьбою зі злочинністю. При цьому є неприпустимим протиставлення інтересів суспільства інтересам окремої особи. Порушення прав осіб не може бути виправдане мотивами державної необхідності.

Історія кримінального процесу України свідчить про низку проблемних питань, що є актуальними у наш час і які закономірно викликають зацікавленість як серед науковців, так і серед практиків сфери кримінальної юстиції. Серед них цілком обґрунтовано потрібно виділити проблему гарантій прав і законних інтересів особи – учасника кримінальних процесуальних відносин, яка набуває зараз особливого значення у зв'язку з постійним реформуванням кримінального процесуального законодавства. У цих умовах стає особливо актуальним посилення захисту конституційних прав осіб, які

можуть зазнавати обмеження в умовах кримінального провадження і, зокрема, проведення слідчих (розшукових) дій.

Незважаючи на достатньо широке дослідження питань проведення слідчих (розшукових) дій, хоча і відповідно до КПК України 1960 року, більшість з них не тільки не втратили своєї актуальності, а й навпаки, набули у сучасних умовах якісного нового змісту, а тому вимагають свого вирішення. Не можна не відмітити той факт, що більшість монографічних, дисертаційних досліджень проблем проведення слідчих (розшукових) дій, виконані на основі норм кримінально-процесуального законодавства, що на цей час втратило чинність. Свої роботи цим питанням у різні роки присвятили С. А. Альперт, А. Я. Дубинський, В. І. Галаган, В. Я. Горбачевський, Ю. М. Грошевий, А. В. Іщенко, О. В. Капліна, В. С. Кузьмічов, О. П. Кучинська, Л. М. Лобойко, Є. Д. Лук'янчиков, М. М. Михеєнко, В. Т. Маляренко, В. В. Назаров, Д. Й. Никифорчук, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, В. О. Попелюшко, Д. Б. Сергєєва, С. В. Слінько, В. М. Тертишник, В. М. Хотинець, М. С. Цуцкірідзе, Л. Д. Удалова, С. С. Чернявський, Ю. М. Чорноус, В. Ю. Шепітько, М. Є. Шумило та ін. На основі норм чинного КПК України розглянуті різні аспекти проведення слідчих (розшукових) дій, зокрема у роботах М. В. Багрія, Т. М. Балицького, О. І. Котюка, С. С. Ключуряка, В. В. Луцика та ін.

Розробки цих та інших науковців мають важливе значення для теорії та практики кримінального провадження, зокрема здійснення досудового розслідування та окремих питань проведення слідчих (розшукових) дій. Разом з тим у попередніх наукових працях не ставилася мета комплексного системного дослідження кримінального процесуального, морально-етичного, психологічного та організаційно-тактичного аспектів слідчих (розшукових) дій, напрямів їх розвитку та вдосконалення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження узгоджується з положеннями Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015; Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р.; Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, затвердженої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011; Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275 та планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2014, 2015 рр. Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 26 листопада 2013 р. (протокол № 31)

Мета і задачі дослідження. Метою дисертації є розробка та обґрунтування положень теоретичного і практичного характеру, пов'язаних із проведенням слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, а також формулювання науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій

з удосконалення кримінального процесуального законодавства та практики його застосування в аспекті предмета дослідження.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких *задач*:

- з'ясування місця і ролі слідчих (розшукових) дій у системі заходів, спрямованих для встановлення фактичних обставин кримінального провадження;

- визначення поняття та юридичної природи слідчих (розшукових) дій, їх характерних ознак, здійснення їх класифікації;

- розкриття змісту загальних вимог до проведення слідчих (розшукових) дій;

- розкриття порядку проведення вербальних (допит, одночасний допит), невербальних (огляд, освідування, обшук), змішаних (пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, проведення експертизи) слідчих (розшукових) дій;

- розробка пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування в контексті розглядуваних у роботі питань.

Об'єкт дослідження – кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються і припиняються між суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності при проведенні слідчих (розшукових) дій.

Предмет дослідження – проведення слідчих (розшукових) дій.

Методи дослідження. Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети і задач дослідження, його об'єкта та предмета. Методологічною основою дослідження є *діалектико-матеріалістичний метод* пізнання соціальних явищ та процесів. Під час дослідження використовувався *історико-правовий метод*. Він надав можливість простежити процес розвитку кримінального процесуального законодавства та науки кримінального процесу про слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні (підрозділи 1.1–1.2). За допомогою *порівняльно-правового методу* були проаналізовані погляди вчених стосовно окремих питань інституту слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні загалом, та окремих їх видів зокрема, а також норми чинного кримінального процесуального законодавства України і законодавства інших держав у межах предмета дослідження (підрозділи 1.1–4.3). Завдяки *формально-правовому методу* були опрацьовані норми чинного КПК України та інших нормативно-правових джерел, встановлені ознаки та сформульовані відповідні поняття; визначено ознаки слідчих (розшукових) дій, фактичні та правові підстави, а також загальні вимоги до їх проведення; сформульовані пропозиції щодо вдосконалення окремих кримінальних процесуальних норм (підрозділи 1.2–4.3). *Метод системно-структурного аналізу* дозволив дослідити порядок проведення окремих видів слідчих (розшукових) дій (підрозділи 2.1–4.3), повноваження слідчого, керівника органу досудового розслідування, прокурора, слідчого судді щодо проведення окремих видів слідчих (розшукових) дій (підрозділи 2.1–4.3). *Соціологічний метод* був використаний при вивченні практики застосування кримінального процесуального закону з відповідних питань, узагальненні

результатів анкетування практичних працівників, зокрема слідчих і прокурорів (підрозділи 1.1–4.3).

Емпіричну базу дослідження становлять дані офіційної правової статистики за період 2013–2015 років; результати вивчення 318 кримінальних проваджень, що здійснювались протягом 2012–2015 років слідчими підрозділами ОВС (Національної поліції) України; результати анкетування 232 слідчих ОВС (Національної поліції) України та 97 прокурорів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці кримінального процесу монографічним дослідженням проблемних питань правового регулювання та практики проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, що здійснене в умовах реалізації норм КПК України 2012 року. На підставі одержаних результатів сформульовано й обґрунтовано низку положень і висновків теоретичного та практичного характеру, зокрема:

вперше:

- визнано, що фактичні підстави проведення більшості слідчих (розшукових) дій мають імовірний характер, достовірність і допустимість яких має забезпечуватись такою нормативною моделлю, до якої входитимуть: положення про належних суб'єктів проведення слідчої (розшукової) дії, її мети та достатності фактичних даних, що вказують на можливість досягнення цієї мети;

- обґрунтовано комплексний характер слідчих (розшукових) дій відповідно до їх кримінально-процесуального, морально-етичного, психологічного та організаційно-тактичного аспектів;

- сформульовано ряд пропозицій щодо внесення змін та доповнень до норм чинного КПК України з питань, що стосуються визначення системи слідчих (розшукових) дій та загальних вимог їх проведення (ст. 223), удосконалення процесуального порядку проведення особистого обшуку (ст. 208), допиту й одночасного допиту двох і більше вже допитаних осіб (ст. 224), пред'явлення особи для впізнання (статті 228, 231), слідчого експерименту (ст. 240), освідкування (ст. 241);

удосконалено:

- поняття слідчих (розшукових) дій, під якими пропонується розуміти вид процесуальних дій, що проводяться з метою збирання, перевірки, дослідження, оцінки і використання доказів уповноваженою службовою особою відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства у процесі розслідування кримінальних правопорушень;

- поняття фактичних обставини кримінального провадження, що встановлюються слідчим, прокурором під час досудового розслідування, які представляють собою сукупність фактичних даних, що характеризують обставини діяння, яке є предметом розслідування, а також систему доказів, зібраних та досліджених ними на підтвердження наявності чи відсутності таких обставин. Встановлення фактичних обставин кримінального провадження є необхідною умовою прийняття законного, обґрунтованого, вмотивованого та справедливого рішення;

– поняття повторної слідчої (розшукової) дії як однойменної до первинної слідчої (розшукової) дії, що проводиться, як правило, в одному й тому ж складі учасників в одному кримінальному провадженні, вдруге та більше разів з метою перевірки наявних та одержання нових фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження і стосуються як предмету доказування загалом, так і предмету первинної слідчої (розшукової) дії зокрема;

– порядок процесуального оформлення постанови (ухвали) про проведення слідчої (розшукової) дії, яка повинна бути оформлена таким чином, аби з її змісту вбачались не тільки конкретні відомості, встановлені в результаті доказування, а й висновок про їх достатність для досягнення мети цієї слідчої (розшукової) дії, а також були вмотивовані доцільність і необхідність проведення слідчої (розшукової) дій. Особливо це стосується проведення тих слідчих (розшукових) дій, які суттєво обмежують права та свободи особи;

дістало подальший розвиток:

– положення щодо правових і фактичних підстав проведення слідчих (розшукових) дій. При цьому правовими підставами визнано наявність відповідних повноважень державних органів і посадових осіб на проведення конкретної слідчої (розшукової) дії у поєднанні з належною процесуальною формою рішення про її проведення, а фактичними – сукупність даних, які обумовлюють необхідність і можливість проведення певної слідчої (розшукової) дії у конкретних умовах з огляду на досягнення її мети;

– визнання можливості повторного проведення будь-якої слідчої (розшукової) дії, необхідність якої у більшості випадків визначається конкретними слідчими ситуаціями та тактичними міркуваннями, виходячи із загальної та безпосередньої цілей доказування;

– система засобів оцінки висновку експерта слідчим, прокурором та судом, зокрема наукової обґрунтованості проведених досліджень (яка є обов'язковою для оцінки), до якої запропоновано включити: допит експерта, який проводив експертизу; допит іншого незацікавленого фахівця; звернення за письмовою консультацією до іншої експертної установи;

– елементи змісту слідчого експерименту, якими запропоновано вважати відтворення обстановки та обставин події, перевірку показань на місці, проведення експериментальних дій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані та використовуються у:

– *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного КПК України та інших законів з питань проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні (лист Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності № 04-18/12-3071 від 23 листопада 2015 р.);

– *правозастосовній діяльності* органів досудового розслідування, прокуратури та суду – при розробці методичних рекомендацій з відповідних процесуальних питань, у практичній діяльності органів досудового

розслідування, прокуратури та суду (акт впровадження ГСУ МВС України від 01 жовтня 2015 р.);

– *навчальному процесі* – при написанні окремих розділів (глав) підручників і навчальних посібників з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Кримінально-процесуальне доказування», «Теорія судових доказів», «Актуальні проблеми кримінального процесу», при підготовці лекцій і проведенні занять за відповідними темами (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15 грудня 2015р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені у вигляді доповідей і виступів на науково-практичних конференціях: «Держава і право в умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Дніпропетровськ, 6–7 лютого 2015 р.); «Законодавство України: історія розвитку, соціальна обумовленість, якість застосування та вдосконалення» (м. Запоріжжя, 4–5 грудня 2015 р.); «Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки» (м. Одеса, 26–27 лютого 2016 р.).

Публікації. Основні наукові результати дисертації відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні та трьох тезах, опублікованих у збірниках доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (188 найменування на 20 сторінках) та 2 додатків на 6 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 210 сторінок, у тому числі обсяг основного тексту роботи – 184 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь наукової розробки проблеми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і задачі дослідження, його об'єкт, предмет, використані методи, висвітлено наукову новизну одержаних результатів, їх значення у науково-дослідній, законотворчій і правозастосовній діяльності, навчальному процесі, наведено дані про апробацію та публікації результатів дослідження.

Розділ 1 «Поняття, система слідчих (розшукових) дій та загальні вимоги до їх проведення» складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню розвитку положень законодавства та науки кримінального процесу про слідчі (розшукові) дії, з'ясуванню їх поняття та системи, аналізу загальних вимог до проведення слідчих (розшукових) дій.

У *підрозділі 1.1. «Поняття та система слідчих (розшукових) дій»* констатується, що слідчі (розшукові) дії – це регламентовані нормами кримінального процесуального права та здійснювані в рамках кримінально провадження уповноваженою на те особою, забезпечувані заходами

державного примусу та супроводжувані необхідним документуванням, процесуальні дії, які є комплексом пізнавально-засвідчувальних операцій, спрямованих на отримання, дослідження та перевірку доказів.

Основу слідчих (розшукових) дій складають такі методи пізнання: візуальне спостереження, розпитування, сприйняття, пошук, порівняння (ідентифікація), відтворення, дослідження, які супроводжуються закріпленням (фіксацією та засвідченням) одержаної доказової інформації чи висновків дослідження у відповідних процесуальних документах.

Обґрунтовано, що при вирішенні питання про віднесення тих чи інших фактів до кола обставин, що підлягають встановленню, суб'єкт правозастосування повинен керуватись: 1) тими правовими нормами, які встановлюють настання юридичних наслідків встановлення тих чи інших обставин (насамперед, нормами закону України про кримінальну відповідальність); 2) загальним поняттям доказів у кримінальному провадженні (ст. 84 КПК України); 3) правовими нормами, що передбачають предмет доказування у кримінальному провадженні та встановлюють критерії оцінки доказів (зокрема, статті 85–86, 91 КПК України).

Визначено співвідношення слідчих (розшукових) дій з іншими процесуальними діями слідчого та прокурора, яке полягає в наступному: слідчі (розшукові) дії мають підвищений рівень правової регламентації; мета процесуальних дій – досягнення завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України, а слідчі (розшукові) дії безпосередньо спрямовані на збирання, перевірку, дослідження, оцінку і використання доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження; слідчі (розшукові) дії, крім встановлених законодавством винятків, можуть проводитись лише після початку досудового розслідування за наявності правових і фактичних підстав; процесуальне закріплення перебігу та результатів слідчої (розшукової) дії відбувається у чітко регламентованій кримінальним процесуальним законодавством формі – протоколі слідчої (розшукової) дії, а при застосуванні технічних засобів фіксації – відповідних носіях інформації.

Звертається увага на те, що слідчі (розшукові) дії функціонують в межах узгодженої цілісної системи, що направлена на збирання, перевірку, дослідження, оцінку і використання доказів та характеризується певним ступенем єдності в кримінальному-процесуальному, морально-етичному, психологічному та організаційно-тактичному аспектах. Запропоновано у главі 20 КПК України закріпити перелік слідчий (розшукових) дій, доповнивши ст. 223 КПК України таким положенням: «Слідчими (розшуковими) діями є: 1) допит; 2) огляд; 3) ексгумація трупа; 4) освідування; 5) обшук; 6) пред'явлення для впізнання; 7) слідчий експеримент; 8) проведення експертизи, 9) негласні слідчі (розшукові) дії».

У підрозділі 1.2. *«Загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій»* здійснено дослідження правил, що є загальними для проведення усіх слідчих (розшукових) дій..

Встановлено, що у ст. 223 КПК України «Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій» законодавець передбачив ряд загальних вимог до проведення слідчих (розшукових) дій, якими є: поняття слідчих (розшукових) дій (ч. 1); загальні підстави їх проведення (ч. 2); коло учасників слідчої (розшукової) дії, їх права (частини 3, 6, 7); час та період проведення слідчих (розшукових) дій (частини 4, 8); порядок проведення слідчої (розшукової) дії та фіксування її результатів у разі отримання доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення (ч. 5).

Правові підстави проведення слідчих (розшукових) дій визначаються автором через такі два критерії: наявність у посадової особи повноважень на проведення відповідної слідчої (розшукової) дії у конкретній ситуації та дотримання встановленого порядку прийняття рішення про проведення слідчої (розшукової) дії. Відповідно правовими підставами проведення слідчих (розшукових) дій запропоновано вважати наявність відповідних повноважень державних органів і посадових осіб на проведення конкретної слідчої (розшукової) дії у поєднанні з належною процесуальною формою рішення про її проведення. Фактичними підставами проведення слідчих (розшукових) дій виступає сукупність даних, які обумовлюють необхідність і можливість проведення певної слідчої (розшукової) дії у конкретних умовах з огляду на досягнення її мети.

Наголошується на тому, що постанова (ухвала) про проведення слідчої (розшукової) дії повинна бути оформлена таким чином, аби з її змісту вбачались не тільки конкретні відомості, встановлені в результаті доказування, а й висновок про їх достатність для досягнення мети цієї слідчої (розшукової) дії. Зважаючи також на те, що у переважній більшості випадків проведення конкретних слідчих (розшукових) дій у кожному конкретному випадку є правом, а не обов'язком слідчого, прокурора, у постанові (ухвалі), на наш погляд, також має бути вмотивована доцільність і необхідність проведення слідчої (розшукової) дії. Особливо це стосується проведення тих слідчих (розшукових) дій, які суттєво обмежують права та свободи особи.

Обґрунтовано, що проведення слідчих (розшукових) дій у невідкладних випадках визначається процесуально-тактичною ситуацією, що складається на момент проведення слідчої (розшукової) дії, та обумовлюється наявністю потреби у невідкладному (негайному) припиненні кримінального правопорушення чи його запобіганні, виявленні, закріпленні, вилученні та дослідженні доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження, за наявності об'єктивної загрози їх втрати, знищення чи спотворення

Повторна слідча (розшукова) дія визначається автором як однойменна до первинної слідча (розшукова) дія, що проводиться, як правило, в одному й тому ж складі учасників в одному кримінальному провадженні, вдруге та більше разів з метою перевірки наявних та одержання нових фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження і стосуються як предмету доказування загалом, так і предмету первинної слідчої (розшукової) дії зокрема.

Розділ 2 «Порядок проведення вербальних слідчих (розшукових) дій»

складається з двох підрозділів, в яких розглядаються актуальні питання проведення таких слідчих (розшукових) дій, як допит та одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб.

У підрозділі 2.1. «Проведення допиту» встановлено, що за своєю сутністю допит – це процесуальна дія, яка являє собою регламентований кримінальними процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, та спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для кримінального провадження. Допит є процесом обміну інформацією, процесом взаємодії та взаємосприйняття учасників.

Досліджуючи підстави та порядок проведення допиту експерта, встановлено, що допиту підлягає лише той судовий експерт (або експерти), який безпосередньо проводив відповідне дослідження та надав висновок. Проведення допиту та проведення судової експертизи мають різні форми, але вони об'єднані досягненням спільної мети – надання слідчому (суду) та іншим учасникам кримінального процесу повних, об'єктивних й обґрунтованих відповідей на питання, що становлять предмет експертизи. Якщо висновок судового експерта дозволяє отримати конкретний результат застосування спеціальних знань обізнаною особою, то його допит надає можливість повною мірою його зрозуміти, оцінити й спрямувати на максимально ефективне використання.

Обґрунтовано, що допит експерта не тільки залежить, а й обумовлюється проведенням певної судової експертизи, а тому його слід розглядати як доповнення до висновку судової експертизи.

У підрозділі 2.2. «Проведення одночасного допиту двох і більше вже допитаних осіб» дисертант аналізує підстави та порядок проведення одночасного допиту.

Наголошується на тому, що одночасний допит – це особливий різновид допиту, що полягає у допитуванні по черзі двох чи більше вже допитаних за одними й тими ж обставинами кримінального провадження осіб з числа свідків, потерпілих, підозрюваних, їх аналізі й безперервному порівнянні (співставленні) для з'ясування причин розбіжностей у цих показаннях.

Обґрунтовано, що завданнями одночасного допиту є: з'ясування причин розбіжностей в показаннях раніше допитаних осіб та їх усунення; викриття одного із допитаних в умисному або помилковому наданні неправдивих показань; посилення тактико-психологічного впливу на несумлінного учасника слідчої (розшукової) дії з метою схилення його до дачі правдивих показань; зміцнення вольових якостей і позиції сумлінного учасника (учасників) одночасного допиту; виявлення й встановлення нових обставин розслідуваної події; додаткова перевірка й закріплення показань свідків, потерпілих, підозрюваних; мінімізація тактичних ризиків, які полягають в унеможливленні неправомірного психологічного впливу на учасника (учасників), зміни показань добросовісних (правдивих) учасників, розголошення таємниці слідства тощо.

Співставлення та порівняння кримінальних процесуальних норм про порядок проведення допиту загалом і порядок проведення одночасного допиту зокрема дав підстави для виділення таких особливостей одночасного допиту:

1) метою інших видів допиту є отримання показань від особи про відомі їй обставини події, мета ж одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб – з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях;

2) предмет допиту значно ширше предмету одночасного допиту: якщо предметом допиту є будь-які обставини, що мають значення для кримінального провадження, то предметом одночасного допиту є конкретні обставини, про які учасники одночасного допиту дали суперечливі показання на попередніх допитах, і які стосуються зазвичай лише частки інформації про злочин, що отримана під час допиту від чітко окресленої законом категорії учасників кримінального провадження (свідків, потерпілих, підозрюваних);

3) одночасний допит є слідчою (розшуковою) дією завжди спрямованою на перевірку вже отриманих доказів, що, водночас, не виключає можливості отримання нових доказів під час її проведення;

4) організація одночасного допиту значно відрізняється від організації допиту і є більш складною, оскільки активними учасниками цього виду допиту є одночасно дві та більше раніше допитані особи;

5) одночасний допит має свою тактичну своєрідність: під час його проведення застосовуються тактичні прийоми психологічного впливу, які найкраще відповідають принципам психологічної конфронтації та притаманні саме одночасному допиту;

6) у психологічному аспекті одночасний допит також відрізняється від інших слідчих (розшукових) дій, адже він є одним з найпотужніших засобів психологічного впливу його учасників (безпосередніх учасників одночасного допиту, їх представників, законних представників, захисників, допоміжних учасників – педагогів, перекладачів та ін.) один на одного. Ці взаємні впливи пов'язують слідчого, прокурора й осіб, які беруть участь в одночасному допиті, в єдину систему інформаційної та психологічної взаємодії, і роль слідчого, прокурора полягає в управлінні і контролі за функціонуванням цієї системи.

Встановлено, що необхідність і доцільність проведення одночасного допиту мають встановлюватись слідчим, прокурором у кожному конкретному випадку, виходячи з фактичних обставин кримінального провадження, доказової важливості обставин, з приводу яких у показаннях раніше допитаних осіб виявлені істотні розбіжності, можливості перевірки цих обставин іншими способами, особистісних характеристик осіб, яких планується одночасно допитати, у тому числі їх взаємовідносин, тощо. У цьому питанні слідчим, прокурором мають бути зважені усі «за» і «проти», оскільки в деяких випадках проведення одночасного допиту, особливо більше ніж двох осіб, може бути даремним, а інколи і шкідливим.

Автор вважає, що проведення чи непроведення одночасного допиту, за своєю природою є тактичним, а не процесуальним (правовим) рішенням слідчого, прокурора, а тому обмежувати доказові можливості останніх на рівні закону не варто.

Запропонована нова редакція ст. 224 КПК України.

У розділі 3 «Порядок проведення невербальних слідчих (розшукових) дій», який складається з трьох підрозділів, досліджуються актуальні питання проведення огляду, освідування та обшуку.

У підрозділі 3.1. «Проведення огляду» автором констатується, що серед видів огляду особливе місце займає огляд місця події. При цьому, огляд місця події, як слідча (розшукова) дія, набуває значення для кримінального провадження лише в тому випадку, коли його результати будуть належним чином процесуально оформлені (будуть дотримані всі процесуальні умови огляду, які включають і встановлену законом фіксацію його результатів).

Обґрунтовано, що протокол огляду місця події набуває статусу джерела доказів за умови, що він відповідає наступним вимогам: 1) точність і послідовність опису всього виявленого слідчим та іншими учасниками огляду на місці події. Разом з тим, у протоколі повинен міститися не тільки точний, але також чіткий та доступний опис місця події і його елементів. Чіткість і доступність протоколу забезпечується вживанням загальноприйнятої термінології (у протоколі не повинно бути невизначених виразів, таких, як «біля», «майже», «поряд», «недалеко» та ін.); 2) повнота опису всього виявленого на місці події, що має відношення до провадження; 3) об'єктивність опису виявленого на місці події. У протоколі не повинно міститися пояснень, тлумачень виявлених фактів, явищ, викладення думок слідчого про механізм утворення тих або інших виявлених слідів, про походження і належність знайдених знарядь і т. п. Протокол являє собою опис виявленого, а не його пояснення; 4) цілеспрямованість: у ньому повинно бути відображено тільки те, що безпосередньо стосується огляду і не повинно бути нічого зайвого, що могло б перевантажити протокол своїм описом і не мало б значення; 5) складення з дотриманням встановлених законом правил і наявність необхідних реквізитів.

Дисертант робить висновок про те, що застосування технічних засобів фіксації не звільняє слідчого від точного дотримання правил складання протоколу, передбачених у законі. Більше того, в матеріалах технічного запису повинні міститися відомості: а) про місце і дату проведення слідчої (розшукової) дії; б) час її початку і закінчення; в) посада, прізвище та ініціали особи, що складала протокол; г) прізвище, ім'я та по батькові кожної особи, яка бере участь у слідчій (розшуковій) дії, а в необхідних випадках – їх адреси та інші відомості про осіб.

Забезпечення законності при проведенні слідчих (розшукових) дій багато в чому залежить від розширення сфери обов'язкового застосування науково-технічних засобів у кримінальному провадженні. Вбачається за доцільне передбачити обов'язкове використання фотографування, аудіо- і (або) відеозапису, кінозйомки та інших засобів наочного відображення в ході проведення будь-яких слідчих (розшукових) дій, якщо цим не обмежуються права і законні інтереси учасників кримінального провадження.

У підрозділі 3.2. «Проведення освідування» автором досліджуються підстави та порядок проведення освідування. Звертається увага на те, що у

законі однозначно не визначено ні мету, ні завдання освідчування, а законодавче визначення «при необхідності» або «для» можна тлумачити як визначення і мети, і завдання освідчування.

Незважаючи на те, що кримінальне процесуальне законодавство України не передбачає проведення освідчування для встановлення алкогольного сп'яніння особи, у теорії та практиці кримінального процесу питання про підстави проведення освідчування у випадках, коли необхідно встановити стан людини, залишається дискусійним.

Звертається увага на те, що визначення метою освідчування встановлення слідів кримінального правопорушення відповідає потребам практики, оскільки їх виявлення на тілі чи одязі конкретної людини може свідчити про: спробу проникнення на місце вчинення кримінального правопорушення; спробу вчинення кримінального правопорушення; виготовлення або підготовку знарядь кримінального правопорушення; перебування особи в певному місці, зокрема й на місці події; характер дій, спрямованих на досягнення кримінального протиправного результату; контакт злочинця із жертвою кримінального правопорушення чи об'єктами посягання; боротьбу злочинця з потерпілим; характер дій, спрямованих на приховування кримінального правопорушення.

Обґрунтовано, що мета та завдання освідчування хоча й взаємозалежні між собою категорії, але є різними за своєю сутністю. Так, метою освідчування, яку пропонуємо визначати як безпосередню, є виявлення на тілі підозрюваного, свідка чи потерпілого слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Загальною метою освідчування як слідчої (розшукової) дії є формування доказів, зафіксоване у протоколі освідчування. Натомість завданням освідчування є виконання комплексу процесуальних дій відповідно до вимог процесуального закону, спрямованих на пошук слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, до яких належать не лише ознаки зовнішності (будова і розвиток тіла людини, зовнішній вияв функцій організму), які можна сприймати на чуттєвому рівні й надають можливість установлювати тотожність конкретної особи під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, а й одяг загалом, його окремі предмети та елементи.

У підрозділі 3.3. «Проведення обшуку» автором досліджуються підстави та порядок проведення обшуку.

В юридичній літературі під обшуком розуміють слідчу (розшукову) дію, що полягає в примусовому дослідженні житла, приміщень та інших місць, громадян, а також їх одягу з метою виявлення та вилучення знарядь кримінального правопорушення, предметів і цінностей, нажитих злочинних шляхом, інших предметів чи документів, що можуть мати значення для кримінальної провадження, а також виявлення розшукуваних осіб, трупів чи тварин.

Констатується, що під час проведення обшуку відбувається вторгнення в особисте життя громадян, однак ця ознака притаманна й іншим слідчим (розшуковим) діям, що проводяться в житлі чи іншому володінні особи, а

ступінь примусового характеру обшуку не завжди є явно вираженим. Так, перед обшуком слідчий пропонує особам, що займають приміщення, де проводиться обшук, видати зазначені в ухвалі предмети або документи, а також вказати місце, де переховується злочинець. І лише у разі відмови виконати його вимоги слідчий проводить обшук в примусовому порядку.

Слід також зазначити, що сама вимога слідчого про видачу предметів або документів має примусовий, обов'язковий для виконання характер. Вона впливає на психіку особи, спонукаючи її, всупереч волі, надати в розпорядження слідчого названі ним об'єкти.

Окрему увагу звернуто на проведення обшуку особи (особистого обшуку). Зазначається, що чинний КПК України, на відміну від КПК України 1960 року, не містить окремої норми, яка б регламентувала порядок проведення особистого обшуку (обшуку особи). Не сформульований він у системному виді ні у ст. 208, ні у ст. 234, ні в інших статтях КПК України.

Зважаючи на те, що обшук особи, як вид обшуку – слідчої (розшукової) дії, може бути проведений лише в межах здійснення досудового розслідування, тобто після внесення відповідних відомостей до ЄРДР, автор дійшов висновку, що уповноважені службові особи, які здійснюють фізичне захоплення і доставлення особи до органу досудового розслідування до початку досудового розслідування, відповідно до своїх повноважень, наданих їм законом, вправі провести «огляд», «поверхневу перевірку», під час яких тимчасово вилучити майно. Що ж стосується обшуку затриманої особи, то у разі необхідності (яка може і не виникнути, зважаючи на результати попереднього огляду чи поверхневої перевірки), цю слідчу (розшукову) дію вправі провести слідчий, прокурор після початку досудового розслідування.

У розділі 4 **«Порядок проведення змішаних слідчих (розшукових) дій»**, який складається з трьох підрозділів, досліджуються актуальні питання проведення таких слідчих (розшукових) дій, як пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, проведення експертизи.

У підрозділі 4.1. *«Проведення пред'явлення для впізнання»* автором констатується, що пред'явлення для впізнання загалом, і пред'явлення особи для впізнання, як його вид зокрема, належить до числа складних слідчих (розшукових) дій, як за особливостями організації, так і за характером тактичних прийомів, які застосовуються, та наявними специфічними процедурними правилами. Це обумовлюється, перш за все, наявністю низки факторів, які впливають на оцінку результатів впізнання (процесуальне становище особи, яка впізнає, її ставлення до особи, яку впізнають, фізичний і психічний стан у момент сприйняття особи, ступінь прояву індивідуальних ознак особи, яку впізнають, та ін.).

Досліджуючи дискусійне питання щодо того, що саме встановлюється під час пред'явлення для впізнання: тотожність чи групова (родова) належність, дисертант приходить до висновку, що в процесі пред'явлення для впізнання особа, яка впізнає, здійснює співставлення раніше баченого ним і закріпленого у пам'яті образу з наданими об'єктами, при цьому роблячи, як правило, такі висновки: про їх тотожність, схожість або відмінність. Оскільки ступінь

точності показань особи, яка впізнає, може бути різною, вважаємо недостатнім обмежуватись лише заявою такої особи про впізнання чи невпізнання пред'явленого об'єкта.

Отже, загалом пред'явлення для впізнання полягає в ототожненні або встановленні групової належності об'єкта особою, яка раніше сприймала цей об'єкт, за його уявним (розумовим) образом на основі зорових, дотикових, слухових, інших відчуттів та будь-якого їх поєднання.

Результати проведеного нами анкетування слідчих свідчать про те, що більшість із них (майже 77 %) проводять пред'явлення особи для впізнання навіть у випадках, коли особа, яка впізнає, може назвати лише окремі ознаки особи, однак стверджує, що зможе її впізнати. Це дає підстави для висновку про те, що в ряді випадків у процесі впізнання використовуються певні латентні ознаки, які не фіксуються повністю або частково на рівні свідомості, і тому не можуть бути попередньо відтворені під час допиту.

Отже, позиція, відповідно до якої допускається можливість проведення пред'явлення особи для впізнання тільки за умови попереднього детального опису особою, яка впізнаватиме, прикмет і особливостей особи, яка підлягає впізнанню, є далеко недосконалою і такою, що не у повній мірі враховує психологічні закономірності процесу запам'ятовування.

Запропонована нова редакція ст. 228 КПК України.

У *підрозділі 4.2. «Проведення слідчого експерименту»* автором стверджується, що інформація, за допомогою якої можна встановити сутність кримінального правопорушення, висунути версії й визначити напрями розслідування, може бути отримана шляхом моделювання способу дій злочинця, експериментальним аналізом наслідків, що настали, у тому числі шляхом штучного відтворення відповідних умов. Саме тому слідчий експеримент стає все більш популярною слідчою (розшуковою) дією, оскільки науково-технічні досягнення дають можливість максимально відтворити обстановку проведення експерименту й середовища, у якому було вчинено кримінальне правопорушення. У багатьох випадках об'єктивна перевірка й оцінка отриманих доказів можлива лише за проведення слідчого експерименту, що дозволяє слідчому дослідним шляхом перевірити достовірність отриманих у ході розслідування відомостей, правильність гіпотез і висновків, а також відтворити подію в повному обсязі з урахуванням взаємозв'язків, різних деталей та особливостей.

Слідчий експеримент визначений автором як слідча (розшукова) дія, що полягає у відтворенні (відновленні, поновленні, повторенні в копії) дій, обстановки, окремих обставин певної події, проведенні необхідних дослідів і випробувань з метою отримання доказів, перевірки достовірності наявних доказів у кримінальному провадженні.

Зважаючи на те, що слідчий експеримент має складний, комплексний характер, поєднує в собі риси ряду інших слідчих (розшукових) дій, зокрема, огляду місця події, пред'явлення для впізнання, допиту, з метою повного та всебічного дослідження сутності слідчого експерименту з'ясовано його співвідношення з цими слідчими (розшуковими) діями.

Запропоновано ч. 6 ст. 240 КПК України викласти у такій редакції: «Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол. У протоколі зазначаються мета, час, місце, умови, докладний порядок проведення слідчого експерименту, а також отримані результати».

У підрозділі 4.3. «Проведення експертизи» проаналізовано підстави та процесуальний порядок залучення експерта.

Встановлено, що норми КПК України регламентують інститут судової експертизи з урахуванням принципу змагальності, який у цьому випадку полягає в тому, що відповідно до положень ч. 2 ст. 243 КПК України сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової.

Звертається увага на неналежну правову регламентацію процесуального порядку призначення додаткових та повторних експертиз як на стадії досудового розслідування, так і під час судового розгляду. Дисертант підтримує думку вчених (П. В. Цимбал, Л. В. Омельчук) щодо необхідності визначення у окремій нормі КПК України підстав, порядку та суб'єктів прийняття рішення про призначення повторних та додаткових експертиз.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі проведеного узагальнення і систематизації наукових уявлень про проведення слідчих (розшукових) дій сформульовано наукові положення та рекомендації, що відповідають вимогам наукової новизни, мають значення для науки й практики, зокрема:

1. Кожна слідча (розшукова) дія є не тільки засобом пізнання, засобом збирання, дослідження та перевірки доказів, а й виступає як акт правозастосовної діяльності. Тому інститут слідчої (розшукової) дії має встановлювати певну систему гарантій виконання завдань кримінального провадження, забезпечення прав і свобод людини.

Основу слідчих (розшукових) дій складають окремі методи пізнання – візуальне спостереження, розпитування, сприйняття, пошук, порівняння (ідентифікація), відтворення, дослідження, які супроводжуються закріпленням одержаної інформації чи висновків дослідження у відповідних процесуальних документах.

2. Слідчі (розшукові) дії мають підвищений рівень правової регламентації порівняно з процесуальними. По-перше, у КПК України передбачений відносно самостійний та детальний процесуальний порядок процедури їх провадження. По-друге, слідчі (розшукові) дії безпосередньо направлені на збирання, перевірку, дослідження, оцінку і використання доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. По-третє, слідчі (розшукові) дії, крім встановлених законодавством винятків, можуть проводитись лише після початку досудового розслідування за наявності правових і фактичних підстав. По-четверте, процесуальне закріплення ходу та результатів слідчої (розшукової) дії відбувається у чітко регламентованій кримінальним процесуальним законодавством формі: протоколі слідчої

(розшукової) дії, а при застосуванні технічних засобів фіксації – відповідних носіях інформації.

Фактичні обставини кримінального провадження, що встановлюються слідчим, прокурором під час досудового розслідування, представляють собою сукупність фактичних даних, що характеризують обставини діяння, яке є предметом розслідування, а також систему доказів, зібраних та досліджених ними на підтвердження наявності чи відсутності таких обставин. Встановлення фактичних обставин кримінального провадження є необхідною умовою прийняття законного, обґрунтованого, вмотивованого та справедливого рішення.

3. Слідчі (розшукові) дії визначаються як вид процесуальних дій, що проводяться з метою збирання, перевірки, дослідження, оцінки і використання доказів уповноваженою службовою особою відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства у процесі розслідування кримінальних правопорушень.

Слідчі (розшукові) дії класифікуються залежно від джерел отриманої інформації; залежно від характеру одержуваної інформації; за особливостями процесуальної форми.

4. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій містять положення, що визначають поняття слідчих (розшукових) дій; загальні підстави їх проведення; коло учасників слідчої (розшукової) дії, їх права; час та період проведення слідчих (розшукових) дій; порядок проведення слідчої (розшукової) дії та фіксування її результатів у разі отримання доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Правовими підставами проведення слідчих (розшукових) дій слід вважати наявність відповідних повноважень державних органів і посадових осіб на проведення конкретної слідчої (розшукової) дії у поєднанні з належною процесуальною формою рішення про її проведення. А фактичними підставами проведення слідчих (розшукових) дій виступає сукупність даних, які обумовлюють необхідність і можливість проведення певної слідчої (розшукової) дії у конкретних умовах з огляду на досягнення її мети.

5. Особливостями одночасного допиту є: він завжди спрямований на перевірку вже отриманих доказів, що, водночас, не виключає можливості отримання нових доказів під час його проведення; під час проведення одночасного допиту застосовуються тактичні прийоми психологічного впливу, які відповідають принципам психологічної конфронтації та притаманні саме одночасному допиту; організація одночасного допиту значно відрізняється від організації допиту і є більш складною, оскільки активними учасниками цього виду допиту є одночасно дві та більше раніше допитані особи.

Доведено, що застосування технічних засобів фіксації, не звільняє слідчого від точного дотримання правил складання протоколу, передбачених у законі. Звертається увага на те, що у законі однозначно не визначено ні мету, ні завдання освідування, а законодавче визначення «при необхідності» або «для» можна тлумачити як визначення і мети, і завдання освідування. Доведено, що мета та завдання освідування хоча й взаємозалежні між собою категорії, але

вони є різними за своєю сутністю. Обґрунтовано, що проведення пред'явлення для впізнання тільки за умови попереднього детального опису особою, яка впізнаватиме, прикмет і особливостей особи, яка підлягає впізнанню, є далеко недосконалою і такою, що не у повній мірі враховує психологічні закономірності процесу запам'ятовування.

6. Запропоновано авторську редакцію змін та доповнень до норм чинного КПК України, що стосуються визначення системи слідчих (розшукових) дій та загальних вимог їх проведення (ст. 223), удосконалення процесуального порядку проведення особистого обшуку (ст. 208), допиту й одночасного допиту двох і більше вже допитаних осіб (ст. 224), пред'явлення особи для впізнання (статті 228, 231), слідчого експерименту (ст. 240), освідчування (ст. 241).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Карпушин С. Ю. Загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій / С. Ю. Карпушин // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. – 2015. – № 3–3. – С. 112–115.

2. Карпушин С. Ю. Повторні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні / С. Ю. Карпушин // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія : Юриспруденція. – 2015. – Вип. 17–2. – С. 135–138.

3. Карпушин С. Ю. Поняття, сутність та правова природа слідчого експерименту / С. Ю. Карпушин // Visegrad journal on human rights. – 2015. – № 3/1. – С. 58–63.

4. Карпушин С. Ю. Проблемні питання пред'явлення особи для впізнання / С. Ю. Карпушин // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія : Юридичні науки. – 2015. – № 5–4. – С. 49–52.

5. Карпушин С. Ю. Проведення одночасного допиту у кримінальному провадженні / С. Ю. Карпушин // Право і суспільство. – 2015. – № 5–2. – С. 238–243.

6. Карпушин С. Ю. Процесуальне оформлення рішення про проведення слідчої (розшукової) дії / С. Ю. Карпушин // Держава і право в умовах глобалізації : реалії та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 6–7 лютого 2015 р.). – Дніпропетровськ, 2015. – С. 87–89.

7. Карпушин С. Ю. Проведення слідчих (розшукових) дій у невідкладних випадках / С. Ю. Карпушин // Законодавство України: історія розвитку, соціальна обумовленість, якість, застосування та вдосконалення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 4–5 грудня 2015 р.). – Запоріжжя : Запорізь. нац. ун-т., 2015. – С. 205–207.

8. Карпушин С. Ю. Проблемні питання визначення мети та завдань освідчування / С. Ю. Карпушин // Нові завдання та напрями розвитку юридичної науки : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26–27 лютого 2016 р.). – Одеса : Міжнар. гуманіт. ун-т, 2016. – С. 39–41.

АНОТАЦІЯ

Карпушин С. Ю. Проведення слідчих (розшукових) дій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2016.

У дисертації на основі аналізу джерел вітчизняних і зарубіжних учених, законодавства та практики його застосування, узагальнення емпіричних даних здійснене комплексне, системне дослідження підстав і порядку проведення слідчих (розшукових) дій.

Надано загальну характеристику поняттю та системі слідчих (розшукових) дій, загальних вимог до проведення слідчих (розшукових) дій, досліджено підстави та процесуальний порядок проведення вербальних, невербальних і змішаних слідчих (розшукових) дій: допиту, одночасного допиту, огляду, освідкування, обшуку, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту, проведення експертизи.

Визначено фактичні та правові підстави проведення слідчих (розшукових) дій, з'ясовано підстави проведення слідчих (розшукових) дій у невідкладних випадках, повторних слідчих (розшукових) дій.

Запропоновано науково обґрунтовані зміни і доповнення до чинного кримінального процесуального законодавства України.

Ключові слова: досудове розслідування, слідчі (розшукові) дії, протокол слідчої (розшукової) дії, допит, допит експерта, одночасний допит, огляд, освідкування, обшук, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, проведення експертизи

АННОТАЦИЯ

Карпушин С. Ю. Проведение следственных (розыскных) действий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2016.

В диссертации на основе анализа отечественных и зарубежных литературных источников, законодательства и практики его применения, обобщения эмпирических данных проведено комплексное, системное исследование оснований и процессуального порядка проведения следственных (розыскных) действий.

Дана общая характеристика понятию и системе следственных (розыскных) действий, общим требованиям к проведению следственных (розыскных) действий, исследованы основания и порядок проведения вербальных, невербальных и смешанных следственных (розыскных) действий: допроса, одновременного допроса, осмотра, освидетельствования, обыска,

предъявления для опознания, следственного эксперимента, проведения экспертизы.

Определены и исследованы фактические и правовые основания проведения следственных (розыскных) действий, основания проведения следственных (розыскных) действий в неотложных случаях, повторных следственных (розыскных) действий.

Так, правовыми основаниями проведения следственных (розыскных) действий признаны наличие соответствующих полномочий государственных органов и должностных лиц на проведение конкретного следственного (розыскного) действия вместе с надлежащей процессуальной формой решения о его проведении. Фактическими основаниями проведения следственных (розыскных) действий являются совокупность данных, которые обуславливают необходимость и возможность проведения конкретного следственного (розыскного) действия в конкретных условиях с учетом выполнения его цели.

Обоснованно, что проведение следственных (розыскных) действий в неотложных случаях определяется процессуально-тактической ситуацией, которая складывается на момент проведения следственного (розыскного) действия, и обуславливается потребностью в неотложном (безотлагательном) прекращении уголовного правонарушения или его предупреждении, выявлении, закреплении, изъятии и исследовании доказательств с целью установления обстоятельств, которые имеют значение для уголовного производства, при наличии объективной угрозы их утраты, уничтожения или изменения.

Предложены научно обоснованные изменения и дополнения к действующему уголовному процессуальному законодательству Украины.

Ключевые слова: досудебное расследование, следственные (розыскные) действия, протокол следственного (розыскного) действия, допрос, осмотр, освидетельствование, обыск, предъявление для опознания, следственный эксперимент, проведение экспертизы.

SUMMARY

Karpushin S. Y. Carrying out investigative (search) actions. – *Manuscript.*

The thesis for the scientific degree of Candidate of Law in specialty 12.00.09 – criminal process and criminalistics; forensics; criminal investigation. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2016.

In the thesis on the basis of the analysis of domestic and foreign references, the legislation and practice of its application, synthesis of empirical data complex, system research of the bases and a procedural order of carrying out investigative (search) actions is conducted.

The general characteristic is given to concept and system of investigative (search) actions, the general requirements to carrying out investigative (search) actions, the bases and an order of carrying out the verbal, nonverbal and mixed investigative (search) actions are investigated: interrogation, simultaneous

interrogation, survey, survey, a search, presentation for an identification, investigative experiment, carrying out examination.

The actual and legal grounds of carrying out investigative (search) actions, the bases of carrying out investigative (search) actions at urgent cases, repeated investigative (search) actions are defined and investigated.

Evidence-based changes and additions to the existing criminal procedural legislation of Ukraine are offered.

Keywords: pre-judicial investigation, investigative (search) actions, the protocol of investigative (search) action, interrogation, survey, survey, search, presentation for an identification, investigative experiment, carrying out examination.